

- the cost of credit resources of commercial banks, the ability of the borrower to return the principal loan and interest on it, and meet the conditions of the loan agreement.

The cost of credit for agricultural producers today is 24-26%, is more than of other activities - 22- 23%.

Financial instability and the loss of many farms, low creditworthiness of the industry and hamper the development of credit relations, because banks want to see in borrowers paying customers only.

Therefore, the main areas of the stabilization mechanism for lending to agricultural enterprises should be to develop a set of measures from the government and the banking system aimed at developing relationships with the agricultural sector, increase of budget allocations, efficient use of public funds and attracting foreign loans, lower interest rates for the agricultural sector while keeping the average rate in the economy in general, improving methods of assessing the creditworthiness of borrowers, which would take into account the specific features of the agricultural sector.

Keywords: credit support, financial support, farm credit, preferential credit, government support, leasing loans.

Рецензент – Левкіна Р.В., д.е.н., професор

УДК 631.1:330

СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ ПІДХІД

МАНДИЧ О.В., к.е.н., доцент

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Поступовий перехід аграрних підприємств до функціонування в умовах ринкової економіки супроводжується формуванням адекватного конкурентного середовища. Останнє, в свою чергу, зумовлює необхідність корекції або суттєвого внесення змін до існуючої системи і використовуваних методів управління підприємством сфери аграрного виробництва. При чому дані запропоновані зміни слід впроваджувати незалежно від розмірів і профілю діяльності підприємств. Актуальність даного дослідження можна визначити через необхідність проведення детального аналізу виробничо-комерційної діяльності аграрних підприємств з метою подальшого виявлення найбільш прогресивних і

ефективних стратегій, які і є основним інструментарієм підвищення їх конкурентоспроможності.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема та перспективам загального аналізу й оцінки рівнів конкурентоспроможності підприємств присвячено величезну кількість наукових робіт. Однак, більшість із представлених розробок та досліджень присвячені формуванню, забезпеченню існуючого рівня та перспективам подальшого підвищення конкурентоспроможності для умов функціонування промислових підприємств. Тому має місце можлива недосконалість та недостатність розроблених і використовуваних існуючих методичних підходів щодо організації, управління, контролю та оцінки конкурентоспроможності підприємств в умовах функціонування аграрного ринку.

Також, до сих пір залишаються невивченими питання, що пов'язані із застосуванням того чи іншого стратегічного напрямку в умовах діяльності саме аграрних підприємств, особливо враховуючи їх діяльність. На сьогоднішній день, в умовах нестабільної економіки країни. Від чіткого їх визначення, на нашу думку, залежатиме не лише ефективність діяльності окремого підприємства, а й стабілізація функціонування сільського господарства загалом.

Метою статті є виявлення та пристосування основних напрямків стратегічного підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств – від теорії до практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрне виробництво, на сьогоднішній день, є галуззю із постійно зростаючим рівнем конкуренції. Незважаючи на складне становлення і перехід до ринкових відносин в аграрному виробництві країни за останні роки з'явилась значна кількість підприємств. Такі підприємства створюються, однак частина з них через деякий час не витримує конкуренції і залишається на «рівні виживання» порівняно з іншими. Саме тому конкуренція є сильним стимулом для підвищення ефективності та результативності діяльності підприємств [3].

Для проведення детального аналізу та оцінки конкурентоспроможності слід розглядати підприємства на основних трьох напрямках.

По-перше, це оцінка рівня конкурентоспроможності через результати виробничо-господарської діяльності підприємств. Дана оцінка має передбачати певну визначену кількість інтегрованих показників, зокрема, таких як частка або доля ринку; обсяг й динаміка збуту продукції; дохід або прибуток; кількість освоєних нових товарів

тощо. Одночасно можна також використовувати розгорнуту систему показників, які розкривають окремі характеристики та сторони конкурентоспроможності. За допомогою останньої є можливість визначити вплив факторів, які надають додаткові напрями для обґрунтування та прогнозування конкурентоспроможності підприємства.

По-друге, це застосування факторного підходу до оцінки й аналізу конкурентоспроможності підприємств. Даний підхід передбачає не лише виділення сукупності певних показників, за якими можна характеризувати конкурентоспроможність підприємств (порівняно з конкурентами), а й дає змогу розкрити характеристики цих факторів, як особливих сил впливу на рівень конкурентоспроможності. Кожен з обраних факторів матиме можливість, притаманні лише йому, і певну силу й напрям впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства. Останні, звичайно змінюються, зокрема, інноваційний фактор, який як відомо, має в більшості випадків вирішальне значення для аграрного підприємства.

По-третє, важливим напрямом слід вважати аналіз характеру впливу на рівень конкурентоспроможності стратегічних програм й перспективних планів підприємства, а також результативності їх реалізації. Повне вирішення існуючої проблеми низької конкурентоспроможності, зокрема, в умовах істотного відставання від конкурентів, на думку багатьох вчених, на рівні аграрного підприємства вимагає тривалого періоду. Через це зрозумілим є важливість оперативного прийняття стратегічних рішень для підвищення конкурентоспроможності і зумовлена цим необхідність постійної оцінки й аналізу прийнятих рішень [2]. При чому не лише з точки зору власних змін, а змін у діяльності конкурентів, що і є визначальним при формуванні рівня конкурентоспроможності по галузі загалом.

Використання стратегічних факторів для вирішення проблем та визначення перспектив підвищення конкурентоспроможності аграрними підприємствами передбачає в теорії концентрацію їх цілей, методів і засобів їх досягнення, а також стратегій, як сукупності зазначеного.

При оцінці конкурентоспроможності, яка проводиться за допомогою першого та другого напрямів, переважним є використання економіко-статистичного методу. Даний метод в умовах, наприклад, при виявленні взаємодії між величинами, може бути доповнено також економіко-математичними методами, зокрема, методами кореляційно-

регресійного аналізу. При оцінці рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі третього напрямку, на нашу думку, переважним є використання методу експертних оцінок. Однак, це не виключає можливостей використання інших методів оцінки й аналізу, через те, що, по-перше, оцінка і аналіз стратегічних рішень, як основного направляючого чинника впливу на рівень конкурентоспроможності, складні через важкість прояву самого процесу даного впливу. По-друге, такий вплив не завжди піддається кількісним характеристикам, що вже само по собі ускладнює процес порівняння.

Висновки. Слід відзначити, що з ідеологічної точки зору, стратегічне управління при підвищенні рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств формується виходячи не лише з можливостей, а й на основі трьох базових напрямів. При чому їх треба розглядати як єдину систему, яка включає потенціал, стратегії і конкурентоспроможність.

Якщо розглядати стратегії підвищення конкурентоспроможності, то слід мати на увазі, що загальний чи не деталізований план або напрям діяльності аграрного підприємства має охоплювати способи досягнення поставлених цілей тривалий період. При чому стратегії можна розглядати як підкріплені теорією, раціональний, послідовний, конструктивний, стійкий до існуючих умов мікро- чи макросередовища, а також довгостроковий план, адаптований до змінних умов, який має супроводжуватись повною оцінкою та моніторингом в процесі своєї реалізації на підприємстві.

Дослідження сутності даних дефініцій дозволяє стверджувати про їх єдність, але механізм їх взаємозалежності та взаємозв'язку може змінюватись у кожному випадку, що й визначає актуальність проведення даного дослідження.

Література

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізми реалізації / Л.Л. Антонюк // Монографія. – К. : КНЕУ, 2004. – 275с.
2. Горкавий В.К. Використання статистичних методів в маркетингових дослідженнях / В.К. Горкавий, О.В. Іващенко // Економіка АПК. – 2008. – № 7 (165). – С. 105 – 111.
3. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.– X. : ХНАУ, 2007. – С. 161 – 165.

4. Портер М. Международная конкуренция [Текст]: Конкурентные преимущества стран / М. Портер; пер. с англ. - М. : Международные отношения, 1993. - 896 с.

5. Райзберг Б.А. Курс управления экономикой / Б.А. Райзберг. – СПб.: Питер, 2003. - 528с.

6. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 312 с.

7. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Издательско-книготорговый центр “Маркетинг”, 2002. – 892 с.

References

1. Antoniuk L.L. (2004). Mizhnarodna konkurentospromozhnist' krayin: teoriya ta mekhanizmy realizatsiyi [The international competitiveness of countries: theory and implementation mechanisms]. Kyiv: KNEU, p. 275 [in Ukrainian].

2. Horkavyi V.K., Ivashchenko O.V. (2008). Vykorystannya statystychnykh metodiv v marketynhovykh doslidzhennyakh [Using statistical methods in marketing research]. Ekonomika APK - Economy AIC, No 7 (165), pp. 105-111 [in Ukrainian].

3. Ivashchenko O.V. (2007). Ekonomichna sutnist' katehoriyi “rynok” [The economic essence of the category of “market”]. Visnyk KhNAU. Seriya “Ekonomika i pryrodokorystuvannya” – Bulletin KhNAU. The series “Economics and Natural Resources”, No 5, pp. 161 – 165 [in Ukrainian].

4. Porter M. (1993) Mezhdunarodnaya konkurentsiya : Konkurentnye preimushchestva stran [International competition: Competitive advantages of countries]. (Trans). Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniya, p. 896 [in Russian].

5. Raizberg B.A. (2003). Kurs upravleniya ekonomikoy [Course of economics management]. St. Petersburg: Peter, p. [in Russian].

6. Fatkhutdinov R.A. (2000). Konkurentosposobnost': ekonomika, strategiya, upravlenie [Competitiveness: economics, strategy, management]. Moscow: INFRA-M, p.312 [in Russian].

7. Fatkhutdinov R.A. (2002). Konkurentosposobnost' organizatsii v usloviyakh krizisa: ekonomika, marketing, menedzhment [The competitiveness of the organization in times of crisis: economics, marketing, management]. Moscow: Publishing and Book Trade Center “Marketing”, pp. 892 p [in Russian].

Мандич О.В. Підвищення конкуренто-спроможності аграрних підприємств: інструментальний підхід

В статті розглянуто та проаналізовано основні стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Зокрема, проведено аналіз й структуровано існуючі способи та методи визначення рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств, на основі яких було представлено три стратегічні напрями з уточненням можливостей використання відповідного інструментарію відповідно кожного з них. Також приділено увагу визначенню взаємозв'язку та взаємозалежності категоріального апарату, який використано в даному дослідженні.

Ключові слова: конкурентоспроможність, стратегія, управління, аграрне підприємство, ефективність.

Мандич А.В. Повышение конкуренто-способности аграрных предприятий: инструментальный подход

В статье рассмотрены и проанализированы основные стратегические направления повышения конкурентоспособности аграрных предприятий. В частности, проведен анализ и структурированы существующие способы и методы определения уровня конкурентоспособности аграрных предприятий, на основе которых были представлены три стратегических направления с уточнением возможностей использования соответствующего инструментария в соответствии с каждым из них. Также уделено внимание определению взаимосвязи и взаимозависимости категориального аппарата, который используется в данном исследовании.

Ключевые слова: конкурентоспособность, стратегия, управление, аграрное предприятие, эффективность.

Mandych O.V. Competitiveness of agricultural companies: instrumental approach

The paper considers and analyzes the main strategic directions of improving the competitiveness of agricultural enterprises. In particular, the analysis of existing and structured methods and techniques to determine the level of competitiveness of agricultural enterprises, on which was represented by three strategic directions of clarifying the possibilities of using appropriate tools under each of them. Also paid attention to the definition of the relationship and interdependence categorical apparatus that is used in this study.

Keywords: competitiveness, strategy, management, agricultural enterprise efficiency.